

Tiivistelmä Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunnosta, joka koskee tietojenvaihtoa kolmansien maiden kansalaisista Euroopan rikosrekisteritietojärjestelmän (ECRIS) yhteydessä

[Koko lausunto on luettavissa englanniksi, ranskaksi ja saksaksi Euroopan tietosuojavaltuutetun verkkosivuilla www.edps.europa.eu]

(2016/C 186/05)

EU:n lainsäätäjä on jo pitkään suunnitellut, että rikosrekisteritietojen vaihto EU:ssa ulotettaisiin kolmansien maiden kansalaisiin Euroopan rikosrekisteritietojärjestelmässä ECRISissä. EU:n turvallisuusagendassa kiirehdittiin ehdotusta ECRISin ulottamisesta koskemaan kolmansien maiden kansalaisia. Turvallisuusagendassa todettiin, että ”järjestelmä ei toimi hyvin sellaisten henkilöiden osalta, jotka on tuomittu EU:ssa mutta jotka eivät ole EU:n kansalaisia”.

Nykyään tuomittujen henkilöiden kansallisuusjäsenvaltio on ECRIS-järjestelmässä tietojenvaihdon keskipiste. Tästä syystä rinnakkaisen järjestelmän luominen kolmansien maiden kansalaisia varten on perusteltua. Komissio on päättänyt toteuttaa kolmansien maiden kansalaisten rikosrekisteritietoja koskevan tietojenvaihdon hajautetussa järjestelmässä käyttämällä suodateindeksejä kutakin järjestelmään osallistuvaa jäsenvaltiota varten. Suodateindeksin tiedot saatetaan ajan tasalle joka kerta, kun kolmannen maan kansalainen tuomitaan rikoksesta, ja indeksi lähetetään muille jäsenvaltioille.

Euroopan tietosuojavaltuutettu on tarkastellut säädösehdotusta huolellisesti ja antaa suosituksia, joiden tarkoituksena on auttaa lainsäätäjää varmistamaan, että uudet toimenpiteet ovat EU:n tietosuojalainsäädännön ja erityisesti EU:n perusoikeuskirjan 7 ja 8 artiklan mukaisia.

Euroopan tietosuojavaltuutettu suhtautuu myönteisesti ehdotukseen hajautetusta järjestelmästä, jossa kolmansien maiden kansalaisten rikosrekisteritietojen käsittely perustuu osuma / ei osumaa -hakutoimintoon. Yksityisyyden ja henkilötietojen suojan loukkaamattomuus varmistetaan teknisesti. Euroopan tietosuojavaltuutettu nostaa kuitenkin esiin kolme ongelma-kohtaa ja antaa muita lisäsuosituksia, joita käsitellään lausunnossa yksityiskohtaisesti.

Ensinnäkin kolmansien maiden kansalaisia varten olisi otettava käyttöön vastaava sormenjalkien käsittelyn järjestelmä kuin EU:n kansalaisia varten on käytössä. Siinä otettaisiin huomioon kansallisten rikosoikeusjärjestelmien erikoispiirteet, jotta henkilötietojen käsittelyä koskevat tarpeellisuuden ja oikeasuhteisuuden vaatimukset täytyisivät.

Toiseksi ehdotuksen tekstissä viitataan virheellisesti suodateindeksin tietoihin ”anonymisoituina”. Euroopan tietosuojavaltuutettu suositaa selvennettäväksi, että kolmansien maiden kansalaisten ECRIS-järjestelmää varten käsitellyt tiedot ovat peitenimellä varustettuja henkilötietoja, eivät anonymisoituja tietoja.

Kolmanneksi Euroopan tietosuojavaltuutettu katsoo, että verrattuna EU:n kansalaisiin erityyppisen järjestelmän luominen sellaisia EU:n kansalaisia varten, joilla on myös kolmannen maan kansalaisuus, ei täytä tarpeellisuutta koskevia EU:n tietosuojalainsäädännön vaatimuksia ja voi johtaa syrjintään. Tästä syystä Euroopan tietosuojavaltuutettu suositaa, että ehdotuksen toimenpiteet rajoitetaan koskemaan vain kolmansien maiden kansalaisia, ei EU:n kansalaisia, joilla on myös kolmannen maan kansalaisuus.

I. JOHDANTO JA TAUSTA

I.1 Euroopan tietosuojavaltuutetun kuuleminen

1. Euroopan komissio julkaisi 19. tammikuuta 2016 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi neuvoston puitepäätöksen 2009/315/YOS muuttamisesta kolmansien maiden kansalaisia koskevan tietojenvaihdon ja eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän (ECRIS) osalta sekä neuvoston päätöksen 2009/316/YOS korvaamisesta ⁽¹⁾. Euroopan tietosuojavaltuutettua kuultiin epävirallisesti ennen ehdotuksen julkistamista. Euroopan tietosuojavaltuutettu pahoittelee kuitenkin sitä, ettei tietosuojavaltuutettu ole saanut lausuntopyyntöä ehdotuksen julkaisemisen jälkeen.

⁽¹⁾ KOM(2016) 7 lopullinen, 2016/0002 (COD), Strasbourg, 19. tammikuuta 2016.

I.2 Ehdotuksen tavoite

2. ECRIS on sähköinen järjestelmä, jossa vaihdetaan tietoja tietyn henkilön EU:n tuomioistuimissa aiemmin saamista rikostuomioista henkilöön kohdistuvaa rikosasian käsittelyä varten, tai kansallisen lainsäädännön niin salliessa muita tarkoituksia varten. Järjestelmä perustuu neuvoston puitepäätökseen 2009/315/YOS⁽¹⁾ ja neuvoston päätökseen 2009/316/YOS⁽²⁾.
3. Ehdotuksen liitteenä olevien perustelujen mukaan ECRIS perustuu periaatteeseen, jonka mukaan EU:n kansalaisen aiemmista rikostuomioista voidaan saada kaikki tiedot tämän kansalaisuusjäsenvaltiosta. Se voi pyynnöstä antaa kansalaistensa rikostuomioista tyhjentävät ja ajantasaiset tiedot riippumatta siitä, missä EU:n alueella tuomiot on annettu. Järjestelmän rakenteen takia viranomaisten on nykyisin vaikea vaihtaa tietoja kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden rikostuomioista ECRISin kautta, koska ”kolmansien maiden kansalaiset ja kansalaisuudettomat henkilöt eivät ole minkään jäsenvaltion kansalaisia” ja ”kaikkien tiettyä henkilöä koskevien rikosrekisteritietojen saamiseksi on lähetettävä pyyntö kaikille tuomiojäsenvaltioille”⁽³⁾.
4. Siitä syystä ehdotuksen tavoite on parantaa ECRISin tehokkuutta kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden rikosrekisteritietojen vaihdon osalta.
5. Perusteluissa kuvataan järjestelmää, joka on valittu tavoitteen saavuttamiseksi. Järjestelmä organisoidaan hajaautusti, mikä tarkoittaa, ettei ole yhtä ainoaa EU:n tietokantaa, joka sisältää asiaankuuluvat tiedot, vaan jokainen jäsenvaltio pitää yllä tiedostoa järjestelmää varten. Jäsenvaltioiden on poimittava rikosrekisteritiedoista henkilötiedot ja syötettävä ne erilliseen tiedostoon – ”suodateindeksiin” – aina, kun kolmannen maan kansalainen tai kansalaisuudeton henkilö tuomitaan rikoksesta. Tiedot muunnetaan ”lukko-avain” -turvallisuusjärjestelmällä. Suodateindeksi jaetaan kaikille muille jäsenvaltioille, jotta ne voivat tehdä itsenäisesti hakuja omissa tiloissaan. Järjestelmän avulla jäsenvaltiot voivat verrata omia tietojaan tiedostoon ja selvittää, onko muilla jäsenvaltioilla rikosrekisteritietoja samasta henkilöstä (”osuma / ei osumaa” -järjestelmä).

II. PÄÄTELMÄT

37. Euroopan tietosuojavaltuutettu on jo vuonna 2006 ECRIS-järjestelmästä antamassaan lausunnossa todennut, että ”kolmansien maiden kansalaisia varten saattaa olla tarpeen perustaa vaihtoehtoinen järjestelmä”, koska ”ehdotettu järjestelmä ei luonnollisestikaan voi toimia näissä tapauksissa”⁽⁴⁾. Euroopan tietosuojavaltuutettu suhtautuu tästä syystä ehdotukseen myönteisesti. Tietosuojavaltuutettu toteaa olevan tärkeää vaihtaa tehokkaasti tietoja rikoksista tuomittujen henkilöiden rikosrekistereistä, erityisesti EU:n turvallisuusagendan⁽⁵⁾ kannalta.
38. Tarkasteltuaan ehdotusta huolellisesti Euroopan tietosuojavaltuutettu antaa seuraavat suositukset, jotta varmistettaisiin EU:n tietosuojalainsäädännön noudattaminen:
 - 1) Kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden sormenjälkien pakollista käyttöä varten olisi luotava vastaava järjestelmä kuin on jo käytössä EU:n kansalaisia varten sormenjälkien keruuta kansallisella tasolla koskevien voimassa olevien sääntöjen mukaisesti.
 - 2) Ehdotuksesta olisi poistettava anonymisoituja tietoja koskevat viittaukset, ja ne olisi korvattava täsmällisillä viittauksilla peitenimijärjestelmän käyttöön (pseudonymisointiin).
 - 3) Rikostuomion saaneita EU:n ja kolmansien maiden kansalaisia sekä kansalaisuudettomia henkilöitä koskevia kansallisella tasolla tallennettavia tietoja ei saisi luokitella eri tavoin, vaan nykyinen EU:n kansalaisia koskeva järjestelmä olisi ulotettava koskemaan myös kolmansien maiden kansalaisia (esim. ”valinnaiset tiedot”, ”lisätiedot”).
 - 4) Suodateindeksijärjestelmän käyttö olisi rajoitettava koskemaan vain kolmansien maiden kansalaisia ja kansalaisuudettomia henkilöitä, eikä tähän henkilöryhmään pitäisi sisällyttää EU:n kansalaisia, joilla on myös jonkin kolmannen maan kansalaisuus.

⁽¹⁾ Neuvoston puitepäätös 2009/315/YOS, tehty 26 päivänä helmikuuta 2009, jäsenvaltioiden välisen rikosrekisteritietojen vaihdon järjestämisestä ja sisällöstä (EUVL L 93, 7.4.2009, s. 23).

⁽²⁾ Neuvoston päätös 2009/316/YOS, tehty 6 päivänä huhtikuuta 2009, eurooppalaisen rikosrekisteritietojärjestelmän (ECRIS) perustamisesta puitepäätöksen 2009/315/YOS 11 artiklan mukaisesti (EUVL L 93, 7.4.2009, s. 33).

⁽³⁾ Ehdotuksen perustelut, s. 3.

⁽⁴⁾ Euroopan tietosuojavaltuutetun lausunto ehdotukseen neuvoston puitepäätökseksi rikosrekisteritietojen vaihdon järjestämisestä ja sisällöstä jäsenvaltioiden välillä (KOM(2005) 690 lopullinen) (EUVL C 313, 20.12.2006, s. 26, 15 ja 18 kohta).

⁽⁵⁾ ”Euroopan turvallisuusagenda” – komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle, 28. huhtikuuta 2015, KOM(2015) 185 lopullinen.

39. Lisäksi Euroopan tietosuojavaltuutettu antaa seuraavat suositukset, jotta vahvistettaisiin kolmansien maiden kansalaisten ECRIS-järjestelmää varten käsiteltävien henkilötietojen suojaa:
- 1) Ehdotuksen johdanto-osaan olisi sisällytettävä viittaus tietosuojadirektiiviin ja selitettävä näiden asiakirjojen välistä suhdetta.
 - 2) Komission olisi ehdotettava täytäntöönpanosäädöksiä, joissa annetaan rekisteröintiprosessia koskevia lisätakeita sormenjälkiä käsittelemään varten, korostetaan tietojen oikeellisuutta ja otetaan käyttöön varmistusmenettelyt.

Tehty Brysselissä 13 päivänä huhtikuuta 2016.

Giovanni BUTTARELLI

Euroopan tietosuojavaltuutettu
